

Jaa ja nauti

Vielä kerran Web 2.0

<http://www.youtube.com>

<http://www.google.com/ig>

<http://www.netvibes.com>

Web 2.0 tuli ja yhteisöllisyyden aalto pyyhkäisi internetin läpi. Tapahtumaa on kutsuttu myös sosiaalisen median nousuksi. Vaikka suoranaisesti ei keksitty mitään yhtä uutta ja mullistavaa keksintöä, webissä tapahtui monella alueella nopeaa kehitystä. Sisältöjä alettiin tehdä tavallisille ihmisille tavallisten ihmisten toimesta. Oliko tässä jotain ihmeellistä? Blogit ovat kuitenkin pohjimmiltaan vain kolumneja, YouTube vain julkinen kotivideoarkisto. Muuttuiko mikään?

Internetin aikakaudella yksittäisen ihmisen on ollut helppo saavuttaa viestillään suurten joukkojen huomio. Periaatteessa kuka tahansa voi halutessaan käyttää verkkomediaa haluamallaan tavalla. Valvontaa ei ole tai jos on, se ei ole ajantasaista. Kärjistäen voidaan sanoa, että vallalla on käsitys, että verkkoon voidaan laittaa mitä tahansa opettajien pikkujouluvideoista tappouhkauksiin. Moraalinen ja eettinen vastuu on sisällöntuottajille tuntematon käsite. Vaikutuksille alttiit henkilöt voivat imeä propagandan vääristämän maailmankuvan sellaisenaan. Verkko on täynnä kasvottomuutta. Vastuuta ei verkossa kannata kukaan.

Toisaalta uusia tiedonlähteitä syntyy ajasta ja paikasta riippumatta tarpeiden mukaan. Mobiililaitteiden mahdollistamat liikkuvat verkostot ovat alkaneet vaikuttaa päivänpolitiikassakin. Kun viralliset uutistoimistot pettävät, Mashupit uutisoivat ajantasaista tietoa vallankaappauksista tai luonnonkatastrofeista vaikkapa sijaintiedon sisältävien valokuvien avulla. Dynaamiset personoitavat sisällöt pitävät käyttäjänsä koko ajan kiinni muuttuvassa todellisuudessa.

Toisin kuin johtavat markkinointikonsultit väittävät Web 2.0 ei ole kokoelma uusia ansaintamalleja. Itse asiassa sen tärkein anti ei liity mitenkään bisnekseen. Vaikka suuri osa 2.0-palveluista on nyt kaupallisia sovelluksia, niin mielestäni käyttäjien aktiivisuus sisältöjen

tuottajina osoittaa, että verkon käyttäjät ovat ensisijaisesti maailmankansalaisia ja valmiita toimimaan itsenäisesti ilman holhoavia markkinavoimiakin. Kansalaiset ovat olleet tässä kehityksessä alkuun paneva voima ja tulevat sitä jatkossakin olemaan, vaikka megakorporaatiot ja maailmanpoliisit pyrkivät tätä kehitystä kaikin tavoin ohjailemaan ja hallitsemaan. Olemme kuitenkin kuin entinen kummisetä organisaationsa syövereissä, juuri kun luulemme päässeemme ulos, meidät vedetään takaisin.

Bisnesmaailma oli aluksi polvillaan tämän uuden kansalaisaktiivisuuden johdosta – kuinka ihmeessä suuret mediatuottajat eivät tienanneet penniäkään niillä miljoonilla päivittäisillä kerroilla kun käyttäjiä klikkasi YouTubeen? Oikeastaan vasta kuluneen vuoden aikana alkoi tilanne mediakonglomeraateille valjeta, kun 2.0-jälkiaallossa rikastunut ja aluksi ”hyvien kavereiden” maineessa ollut, mutta mustekalamaisesti lonkeroitaan levittävä Google keksi miten uudella webillä tienataan. Tapa on historiasta tuttu, levittäytyään kaikkialle ja vallataan toisten elintila! Ostamalla kaikki hiukankin innovatiivisemmilta kuulostava palvelut Google varmistaa, ettei kukaan muu pääse samoille apajille. Googlella on toki imagonsa lisäksi myös muita etuja, esimerkiksi yksinkertaiset käyttöliittymät toimivissa ilmaisissa ohjelmissa ja paljon rahaa.

WWW-evoluution harppauksella oli vaikutusta myös verkkomainontaan, joka on selvästi muuttumassa hienovaraisemmaksi. Blogien ja aktiivisten verkkoyhteisöjen ansiosta harkitsematon kampanja kääntyy verkossa herkästi tekijäänsä vastaan. Vastavuoroisesti myös mainostajat, Google etunenässä, ovat hyödyntäneet yhteisöjä, jopa hyväksikäyttöksi asti. Mikä onkaan helpompi tapa kerätä tietoa kohderyhmästä, kuin saada ihmiset vapaaehtoisesti kuvailemaan itsensä ja ystävänsä lempivärejä myöten.

Käyttäjät ovat tulleet medialukutaitoisemmiksi, mutta vielä enemmän oppineet räätälöimään itse omat sisältönsä. Tällä voi olla seuraamuksiakin, sillä kriittinen median lukeminen saattaa muuttua vain mielihaluksen toteuttamiseksi ja subjektiivisen maailmankuvan rakentamiseksi. Media suodatetaan omien mieltymysten mukaan. Jos et halua nähdä ikäviä uutisia, valitset vain sellaiset syötteet lukijaasi, joissa seikkailevat BB:n supersankarit tai entiset urheilijat.

Verkottuneet asiantuntijayhteisöt

<http://www.depthcore.com>

<http://www.sectionz.com>

<http://www.mikseri.net>

<http://www.pixoff.net/fi>

Kansalaisten suurelle enemmistölle tutustuminen yhteisöllisyyteen voi alkaa oman lempielokuvan kommentoinnilla keskustelupalstalla tai kotivideon jakamisella sukulaisten katseltavaksi. Pidemmälle vietyinä verkossa mahdollistuu myös korkealaatuinen ja pitkäjänteinen suunnittelu, kehitys ja tuotanto. Yhteisö voi toimia kollektiiviälynä jakaen kaikkia resurssejaan.

On mahdollista, että tiedon jakaminen lisää myös tuskaa. Yrityselämä on tarkka salaisuuksistaan, eikä välttämättä ymmärrä kollektiiviälyn jäsentenvälistä avoimuutta. Ei ainakaan jos yritykselle itselleen ei ole tästä hyötyä. Pelkkä omistaminen ei kuitenkaan mahdollista kehitystä, vaan tiedon pitää myös liikkua.

Jokaisen tulisi mielestäni kuulua johonkin verkottuneeseen asiantuntijayhteisöön. Verkottuneet asiantuntijayhteisöt, mm. www.depthcore.com, voivat olla jotakin pelkäästä keskustelupalstasta yritysmäisesti organisoituneiden aktiivisten toimijoiden tai passiivisten salaseuramaisten sisäpiirien väliltä. Yhteistä on saman kiinnostuksen jakaminen vastaalkajuutta korkeammalla tasolla ja jonkinlainen jäsenten valinta. Asiantuntijayhteisö voi koostua esimerkiksi saman ammattialan toimijoista, jotka huolehtivat toistensa osaamisen säilymisestä ja työtilanteesta, jakavat uusia innovaatioita, aktivoivat keskustelua ja kommunikoivat vertaisena toisten yhteisöjen jäsenten kanssa.

Pidemmälle vietyinä ajatus crowd sourcingista (Kari A. Hintikka puhuu joukottamisesta) on pienimpienkin töiden kilpailuttamista globaaleilla markkinoilla. Tässä kilpailussa kotimaisen asiantuntijuuden vaarana on jäädä aasialaisen ja intialaisen työvoiman jalkoihin, eikä näillä varahenkilömarkkinoilla tunneta vakuutus- tai työeläkemaksuja, ylityökorvauksista puhumattakaan.

Mitä vapaa tuottaminen tarkoittaa?

Vapaille ohjelmistoilla on olemassa erilaisia määritelmiä. Yleisin ja hyväksytyin niistä on Richard Stallmanin Free Software Foundationin (FSF) määritelmä.

FSF

<http://www.fsf.org>

FSF korostaa yksilön oikeuksia ja sen näkökulma on filosofinen. Vapaan ohjelman tunnusmerkit ovat:

- vapaus käyttää ohjelmaa, mihin tahansa tarkoitukseen.
- vapaus muokata ohjelmaa tarpeisiisi
- vapaus levittää ohjelman kopioita, joko ilmaiseksi tai maksua vastaan.
- vapaus levittää muokattuja versioita ohjelmasta siten, että yhteisö voi hyötyä tekemistäsi muutoksista.

FSF:n määritelmä ei ota kantaa hintaan. Ohjelmaa on lupa myydä, mutta myös asiakkaalla on lupa levittää ohjelmaa eteenpäin (Wikipedia, 18.10.2007)

GNU

<http://www.gnu.org>

GNU on myös Richard Stallmanin 1983 aloittaman projekti täysin vapaasti muokattavan, levitettävä ja käytettävän käyttöjärjestelmään kehittämiseksi. Suoraan GNU-projekteja ovat mm. Linuxin Gnome-työpöytäympäristö ja GIMP-kuvankäsittelyohjelma.

Linux-kehitystyö on osin GNU-projekti, mutta sen käyttöjärjestelmän ytimen eli kernelin kehitys on kuitenkin Torvaldsin käsissä ja erillään GNU:sta.

Creative Commons

<http://creativecommons.fi/>

Creative Commons on ei-kaupallinen v. 2001 perustettu kansainvälinen kansalaisliike ja lisensointijärjestelmä, jolla voidaan määrittää tekijänoikeuksien taso. Se syntyi Harvardin ja Stanfordin yliopistoissa Yhdysvalloissa. Järjestelmän tarkoitus on tukea luovuutta jakamisen kautta. Tekijä luovuttaa ne oikeudet, jotka hän katsoo tarpeellisiksi. Creative Commonsin idean voi kiteyttää seuraavasti: "kaikki oikeudet pidätetään" muuttuu muotoon "jotkin oikeudet pidätetään". Tekijä kertoo lisenssin avulla, mihin tarkoituksiin hänen teostaan voidaan vapaasti käyttää.

Miten vapaata kehitystyötä voi soveltaa koulutuksessa?

Yhteisöllisyys on kuulunut opetukseen aina. Tutkimustoiminta lähtee harvoin täysin puhtaalta pöydältä, eikä opetussisällöissäkään ole järkevää keksiä pyörää aina uudelleen.

Korkeakoulujen rahoitus saadaan aloituspaikkojen mukaan ja ikäluokat pienenevät. Kiihtyvä kilpailu opiskelijoista asettaa moraalisen ja eettisen ongelman yhteistyölle. Omasta erinomaisuudesta ollaan valmiita taistelemaan, eikä tämä voi olla vaikuttamatta opetuksen sisältöön.

Muistuu mieleen eräs kollega, jolta pyysin hänen opetusmateriaalejaan nähtäväksi. Hän sanoi jotakuinkin näin: "Voin näyttää jos muutkin näyttävät minulle". Myös opettajanhuoneissa määrääaikainen kilpailu on kovaa, mutta kuten edellä, varsin lyhytnäköistä ja yksinäistä. Ajatus, että tiedon tietämisen oikeus on ansaittava, on menneiltä vuosisadoilta.

Akateeminen ajattelu tuo lisäksi paineen tiedon oikeellisuudesta. Harhaopin uhallakin olen sitä mieltä, että tiedon oikeellisuuden vartiointi on vaarallista, se on säilyttävää, eikä tue uuden keksimistä. Luokkien ovet on saatava auki maailmalle!

Ammattikorkeakoulujen välinen yhteistyö on oman kokemukseni mukaan ollut yhteisöllisellä saralla olematonta. Mielestäni opintomateriaalien jakaminen on vähintä mitä meidän pitäisi tehdä.

Case: PixOff

<http://www.pixoff.net/fi/>

PixOff on Ammattikorkeakoulujen digitaalisiin medioihin liittyvän yhteisöllisen yhteistyön avaus. PixOff on Pohjois-Karjalan-, Hämeen-, Kymenlaakson- ja Tampereen ammattikorkeakoulujen hallinnoima kotimaisen elokuvan julkaisukanava ja verkkoyhteisö. Se kerää yhteen alan tulevia ja nykyisiä osajia ja julkaisee ja levittää lyhytelokuvia digitaalisessa muodossa eri kanaviin: mm. internet, DVD, mobiili ja digi-tv. PixxOffin toivottu menestys osaltaan varmasti ohjaa laivaa tulevissa projekteissa.

Yhteiset opintojaksot

<http://www.ocwconsortium.org/>

<http://ocw.mit.edu/OcwWeb/web/courses/courses/index.htm>

Kuinka jakaa opintomateriaalia? Yksi mahdollisuus ovat edellä kuvailemani verkottuneet asiantuntijayhteisöt. Näiden keinotekoinen luominen on vain vaikeata. En usko ylhäältä annettuun määräykseen perustaa yhteisö, ne ajat ovat jo takanapäin.

OCW (OpenCourseWare Consortium) on yli 100:n yliopiston yhteenliittymä, joka julkaisee ilmaisia ja avoimeen kehitystyöhön perustuvia kursseja. Jäseniä on jo kahdestakymmenestä maasta. Suomesta ei ole jäsenorganisaatioita.

AMK:t ovat jo valmiiksi keskenään verkottuneita asiantuntijayhteisöjä. Meillä on jo olemassa olevia kanavia toimia mm. kirjastojen ja verkko-oppimisympäristöjen kautta. Me tarvitsemme kuitenkin lisää työkaluja toimintaamme.

Ensimmäinen ja selvin mieleen tuleva asia ovat yhteiset tietokannat. Miksi opinnäytetyöt eivät löydy yhdestä suuresta tietokannasta, jossa niihin voisi tehdä kattavia hakuja? Valmisteilla olevista töistä voitaisiin luoda metadatan avulla syötteisiin perustuva ajantasainen portaali, josta löytyisivät tekijätiedot, ohjaajat ja käytetty lähdemateriaali. Yksinkertainen keskustelupalsta tähän yhteyteen lisäisi satunnaisen kontaktin ja yhteisön muodostumisen mahdollisuuden tekijänsä aktiivisen tiedonhakemisen lisäksi. Kirjastojen hakupalvelut ovat kattavia, mutta eivät vielä lähelläkään tätä.

MIT:n (Massachusetts Institute of Technology) arkistossa on tällä hetkellä 1700 kurssia vapaasti ladattavissa. Missä ovat omamme.

Miksi emme mekin käyttäisi yhteisiä opintojaksoja? Opintojaksosammioista haettu opetusmateriaali päivittyisi Wikien tavoin, mutta tiedon oikeellisuudesta ei tarvitsisi kantaa huolta, sillä onhan AMK ei-anonyymi, akateeminen yhteisö, joka varmasti huolehtisi lähdeviitteistä – tässä järjestelmä valvoisi itse itseään. Materiaalien muoto voitaisiin tehdä sellaiseksi, että ne olisivat avoimesti muokattavia ulkoisesti esitystä varten, kuten esim. Linux-distribootit. Avoin muokattavuus takaisi, että persoonallinen näkökulma säilyisi, mutta säästäisimme lukemattomia työtunteja ytimen uudelleen kirjoittamiselta. Tekijänoikeuksien takaamiseksi voidaan opetusmateriaalin lisensoida Creative Commons –tapaan.

Jaa- ja nauti!

<http://gimp-brainstorm.blogspot.com/>

<http://www.physics2005.org/>

<http://www.chem.ox.ac.uk/curecancer.html>

Kansalaisista suuri osa ei kuitenkaan ole verkon superkäyttäjiä, kaiken taitavia renessanssi-ihmisiä, vaan aivan tavallisia "meitä ja teitä" subjektiivisine yksittäisine kiinnostuksen kohteineen. Yhteisö tarvitsee myös passiivisia resursseja. Aktiivisena saajana voin jakaa teknologiaa, käyttämätöntä prosessoritehoa tai kaistanleveyttä. Oleellista on, että jakajasta ei saa tuntua hyväksikäytetyltä, vaan osallistuminen on joka osa-alueella mielekästä.

Mielestäni ei ole merkitystä sillä, missä roolissa verkossa vaikuttaa. Suuressa mittakaavassa perinteinen oman osaamisalan vaihdanta menettää merkityksensä. Voin aivan hyvin olla grafiikan tuottaja jossakin projektissa ja käyttää Gimppiä tähän tarkoitukseen, vaikka olen täysin irrallaan Gimpin kehitystyöstä.. En siis oletakaan saavani vastinetta panokselleni juuri siitä forumista missä itse jaan, vaan nautin muiden työpanoksesta aivan muualla. Mikään ei kuitenkaan estä minua kommentoimasta ohjelman kehittäjille kokemuksiani ohjelmasta myöhemmin tai osallistumasta suoraan kehitysyhteisön aivoriiheen ja esimerkiksi ehdottamasta omaa käyttöliittymäideaani.

Jos taas et koe olevasi erityisen luova, etkä halua jakaa siitä vähästä mitä sinulla on, mikset jakaisi omistamaasi teknologiaa, käyttämätöntä prosessoritehoasi tai kaistaasi? Voit osallistua näytönsäästäjän lataamalla vaikka gravitaatioaaltojen etsintään tai syöpätutkimukseen, tai voit TV:tä katselemalla antaa toisillekin mahdollisuuden katsoa samaa ohjelmaa.

Joost

<http://www.joost.com/>

Skypen tekijöiden vertaisverkkoon perustuva Joost on uudenlainen internet-TV, jossa katsoessasi annat myös muiden katsoa. Samalla kun katsot, jaat myös kaistaasi ja annat muille mahdollisuuden samaan. Palvelu rahoitetaan mainoksilla, mutta mainokset perustuvat vapaaehtoisuuteen eikä niitä pakkosyötetä koko ruudun kokoisina.

Käytä vertaisverkkoja! Kun lataan Linux-distribuition vertaisverkkoa käyttäen annan samalla myös jollekin muulle mahdollisuuden tehdä samoin.

Yhteisöllisyys antaa toivoa. On lohdullista ajatella, että ihmiskunta voi toimia yhteisten päämäärien vuoksi tehokkaasti välittämättä ensimmäisenä henkilökohtaisesta hyödystä. Vanha viisaus, joka on tutkimuksinkin todistettu päteväksi, että hyvä teko palaa

moninkertaisena takaisin, toteutuu tänä päivänä verkossa. Voit antaa vaikka hiukan omastasi ja samalla nauttia miljoonien hengentuotteista.

Vapaasti käytettävissä ympäristöissä leviävät myös pahat teot. Valvontaa voidaan lisätä ja käyttöä rajoittaa, mutta samalla rampautetaan jotakin oleellista, vapaus. Ehkä meidän kasvattajien olisi viimeinkin syytä kantaa itse vastuumme lapsiemme internetin käytöstä. Haluammeko, että tulevat sukupolvet jatkavat perinteitämme törkyfilmien levittäjinä ja tosi-tv-tirkistelijöinä vai opetammeko heidät kantamaan vastuuta toisistaan ja sitä kautta mediasisällöistä, joita he toisilleen tarjoavat. Ehkä yhteisöllisyyden kautta saamme takaisin menetetyt agraariajan aktiiviset sosiaaliset kontaktit, erilaisten mielipiteiden kirjon ja jatkuvan kommunikaation sukupolvien kesken.

Vaikka Mordorin valvova silmä tutkii jo sähköpostejasi, terroristin käsikirja on edelleen verkosta ladattavissa ja Google-mies pohtii uusia ansaintamalleja - silti olen sitä mieltä, että verkko on pidettävä avoimena ja ilmaisena.

Siis jaa – ja nauti!

Lähteitä joiden linkkejä ei löydy tekstistä:

Hintikka, K. 2007, Web 2.0 – Johdatus internetin uusiin liiketoiminta mahdollisuuksiin. TIEKE: 2007.

Hintikka, K. 2007, Mikrobitin kolumnit, numerot 1-11. Sanoma Magazines:2007.

Leinonen, T. 2005, Entä jos... – Creative Commons ja avoimet oppimateriaalit. Viitattu 12.10.2007. Internet: http://www2.uiah.fi/~tleinone/cc_oppimateriaalit.html